

Змагання на кубок імені М.К. Янгеля

Волканов І. А., мастер спорта міжнародного класу, заслужений тренер України, керівник ракетомодельного кружка обласного центру.

Бондаренко С.Г., суддя міжнародної категорії по ракетомодельному спорту, кандидат технічних наук, ведучий научний співробітник НІІ енергетики, доцент кафедри двигателестроєння ДНУ, керівник кружка ракетно-космічного моделювання обласного центру.

Нашу невелику розповідь про історію змагань на кубок імені М.К. Янгеля варто, напевно, розпочати з короткого визначення того, що ж собою являє ракетомодельний спорт. Отже, ракетомоделизм — це один із напрямів авіаційних видів спорту, якими опікується Міжнародна федерація авіонавтики FAI. Усі класи моделей поділяють на кілька категорій: на тривалість польоту, на досягнення максимальної висоти польоту і моделі-копії. В першу категорію входять моделі з парашутом, гальмівною стрічкою, авторотирувальним спуском, планери з ракетним прискорювачем і керовані по радіо ракетоплани; в другу — моделі й моделі-копії ракет, в яких крім копійності відносно прототипу необхідно досягти і максимальної висоти польоту; в третю — моделі-копії ракет, виконані в певному масштабі, характерні тим, що крім ідентичності оригіналу повторюють також циклограму польоту. Наприклад, модель-копія ракети-носія "Зеніт — 3SL", створена в масштабі 1:50, здійснює політ у трьох ступенях, скидає аеродинамічний обтічник, відділяє макет супутника тощо. При цьому всі відокремлювані частини моделі мають спускатися на гальмівних стрічках або парашутах. Якщо ж відбувається відрив парашута, то такий політ — при бездоганності всіх інших його компонентів — одержує підсумкову нульову оцінку.

Історично склалося так, що саме в Дніпропетровську крім могутньої ракетно-космічної галузі був завжди достатньо переконливо представлений ракетомодельний спорт. Для цього існували певні передумови — високий науковий потенціал міста, а також технічні й технологічні можливості, необхідні для створення лабораторій ракетно-космічного моделювання.

Можливо, дехто посміхнеться: чому не майстерень, а лабораторій... Чи не дуже претензійно сказано? Аж ніяк! По суті, для того, щоб побудувати конкурентоздатну модель ракети, ракетомоделисту доводиться розв'язувати ті самі задачі, що їх розв'язує конструкторське бюро "Південне" і виробниче об'єднання "Південмаш", тільки, природно, в меншому масштабі. Чого варта, наприклад, оптимізація вагових, енергетичних, аеродинамічних параметрів залежно від вимог технічної підкомісії FAI до кожної категорії моделей! Спочатку все креслять на папері, потім виготовляють об'ємну модель, яку продувають в аеродинамічній трубі. Потім будують габаритно-ваговий макет і проводять льотні випробування. Після усунення всіх виявлених недоліків починають роботу над створенням моделі для участі в змаганнях. При цьому використовують сучасні синтетичні конструктивні матеріали, широко застосовувані в авіа-, і ракетобудуванні. Роль силової установки виконують модельні ракетні двигуни, що працюють на твердому паливі. До них теж висувують найсерйозніші вимоги: перед початком змагань спеціальна комісія проводить тестування на довільно вибраних двигунах. У разі перевищення сумарного імпульсу тяги модельного ракетного двигуна такі партії до змагань не допускають. Роблять це для того, щоб усі спортсмени були в рівних умовах. Далі та сама комісія перевіряє відповідність геометричних і вагових параметрів.

Що ж до історії змагань на Кубок імені М. К. Янгеля, то тут можна позначити такі їхні етапи.

Перші змагання відбулися на Дніпропетровщині, в Новомосковську, 26-30 червня 1991 року, і назвали їх тоді Міжнародною зустріччю з ракетомоделизму на приз імені М. К. Янгеля. П'ять комплектів медалей розіграли між собою сім команд, серед яких були представники Польщі, Росії, України. Перше місце в загальнокомандному заліку посіла команда Дніпропетровська, яка представляла регіональне відділення Всесоюзного аерокосмічного товариства "Союз". Рівно через місяць дніпропетровська команда виїхала для участі в міжнародних змаганнях в місто Сучаву (Румунія). Відзначимо, що "виїзний міжнародний кубковий дебют" дніпропетровців теж виявився вдалим: команда здобула перемогу і завоювала "Кубок Сучави", посівши два перших, три других і одне третє місце.

А вже у листопаді 1991 року в Дніпропетровську зібралися ракетомоделисти майже з усіх регіонів України для обговорення положення про змагання на Кубок імені М. К. Янгеля, а також плану змагань на майбутній рік. Серед інших питань йшлося і про комплекс заходів, пов'язаних зі створенням Українського молодіжного аерокосмічного об'єднання "Сузір'я". Відтоді всі подальші змагання на Кубок імені М. К. Янгеля проводили під егідою та за фінансової підтримки УМАКО "Сузір'я".

II Міжнародні змагання на Кубок імені М. К. Янгеля відбулися в червні 1992 року. Місцем їх проведення став запасний аеродром "Мар'янівка" неподалік від Новомосковська. Одинадцять команд з України і команда з Румунії змагалися в п'яти різних класах моделей. Перше загальнокомандне місце посіла команда УМАКО "Сузір'я". Того ж року відбувся дебютний виступ збірної команди незалежної України з ракетомодельного спорту. Змагання проходили в Мелборні (США, Флорида), недалеко від мису Канаверал. Українські спортсмени підтвердили свій високий клас, вигравши золоту, срібну й бронзову медалі.

За підсумками III змагань на Кубок імені М. К. Янгеля, що відбулися в червні 1993 року, було встановлено суперприз для учасника, який показав найкращу результативність за сумою очок, набраних у будь-яких трьох класах моделей.

Наступного року у зв'язку з тим, що Україна приймала учасників VII Міжнародної конференції юних астронавтів, змагання на Кубок імені М. К. Янгеля не проводили. З 1995 по 2002 рік такі змагання відбувалися щороку. Додамо, що, починаючи з липня 1997 року, тобто з VI змагань, їх проводять спільно з Федерацією ракетного моделізму України, і вони стають етапом Кубка світу FAI. Саме тоді, крім загальнокомандної першості серед дорослих, розігрують особисто-командну першість і серед юніорів (не старше 18 років).

Для довідки. За весь період проведення Міжнародних змагань з ракетомодельного спорту на Кубок імені М. К. Янгеля їхніми учасниками, крім України, були команди Білорусі, Казахстану, Молдови, Польщі, Російської Федерації, Румунії, Туреччини.

Унікальною особливістю цих змагань є те, що юні спортсмени, які роблять лише перші кроки в такому складному виді спорту, діставали можливість "схрестити шпаги" з іменитими майстрами на одному стартовому майданчику, набираючись не лише змагального досвіду, а й набуваючи культури виготовлення своїх "спортивних снарядів". Додамо, що проведення змагань такого рівня стало можливим завдяки особистій ініціативі голови Правління УМАКО "Сузір'я" Олега Петрова, а також підтримці керівництва флагаманів вітчизняного ракетобудування — конструкторського бюро "Південне" і виробничого об'єднання "Південмаш".

Усі без винятку спортсмени, які брали участь у змаганнях на Кубок імені М. К. Янгеля, відзначають чесне і об'єктивне суддівство. Напевно, і ця обставина впливала на те, що команди різних країн з добрим настроєм з року в рік

приїжджали до нас: вони знали, що суддівська бригада під керівництвом судді міжнародної категорії Сергія Бондаренка відпрацює виключно об'єктивно і визначить дійсно найсильніших як в особистій, так і в командній першості. Всі учасники пам'ятають і Анатолія Войтинського, також суддю міжнародної категорії - беззмінного начальника старту, найдобрішого і контактного, який завжди знаходив слова підтримки і розуміння для будь-кого - і маститого спортсмена, і юніора-початківця.

Розповідаючи історію цих змагань, не можна не сказати і про те, що дуже багато для створення на них дружньої, святкової атмосфери зробила Ольга Апенко - колишній виконавчий директор УМАКО "Сузір'я".

Для довідки. З 1991 по 2002 рік (останній Кубок імені М. К. Янгеля) доросла команда УМАКО "Сузір'я нікому не поступилася першістю, хоча з Російської Федерації була столична команда, яка на дві третини складалася з членів національної збірної цієї країни.

І, нарешті, про найголовніше. Досвід українських спортсменів, одержаний у змаганнях на Кубок імені М. К. Янгеля, сприяв підвищенню їхньої майстерності, налагодженню міжнародних контактів. І це, поза сумнівом, багато в чому сприяло тому, що національна збірна України гідно виступала як на чемпіонатах Європи, так і світу.

Без перебільшення можна констатувати, що за 15 років свого існування Українське молодіжне аерокосмічне об'єднання "Сузір'я" спільно з Федерацією ракетного моделізму України записало до свого активу такі досягнення:

1992 рік, чемпіонат світу, США, Мелборн, чемпіон світу і срібний призер Ігор Волканов; бронзовий призер Володимир Барिश;

1993 рік, чемпіонат Європи, Румунія, Сучава, двічі чемпіон Європи, бронзовий призер — Ігор Волканов; бронзовий призер - Юрій Гапон;

1994 рік, чемпіонат світу серед юніорів, Польща, Лешно, срібний призер - Максим Дудка; бронзовий призер - Олександр Агеев;

" 1996 рік, чемпіонат світу, Словенія, Любляна, срібний призер — Юрій Гапон;

1997рік, I Всесвітні авіаційні Ігри, Туреччина, Анкара, чемпіон -Ігор Волканов;

1998рік, чемпіонат світу серед юніорів, Румунія, Сучава, чемпіон світу

- Олексій Матвеев, срібний призер -

Анатолій Волканов;

2000 рік, чемпіонат світу серед юніорів, Словаччина, Липтовський Мікулаш, срібний призер - Анатолій Волканов;

2004 рік, чемпіонат світу серед юніорів, Польща, Деблін, двічі чемпіон світу - Роман Колісниченко; чемпіон світу — Денис Хміль; срібний призер -Дмитро Смоляков; бронзовий призер - Борис Каплун;

2006 рік, чемпіонат світу серед дорослих і юніорів, Казахстан, Байконур, чемпіон світу - Дмитро Лях; чемпіон світу —Дмитро Смоляков; чемпіон світу - Олександр Лашко; срібний призер, двічі бронзовий призер — Сергій Смирнов.

...Пригадується, як три роки тому на чемпіонат у Польщі українські юніори привезли три моделі-копії нашої уславленої ракети-носія "Зеніт - 3 SL". Після того, як вони одержали найвищі стендові оцінки і посіли призові місця у польоті в триступінчастому варіанті, надійшло поздоровлення від генерального менеджера компанії "Морський старт" Джеймса Мазера, в якому було особливо підкреслено, що "Зеніт - 3 SL" упевнено завойовує світ — незалежно від його масштабу".

На наш погляд, пан Мазер дуже точно оцінив сузір'ївський внесок у те, що визначено прекрасними словами "космічне майбутнє України".